

07. Memlûk-Kıpçak Sözlüklerinde Geçen Kadın Adları¹

Mine CİRİT²

Özlem YİĞİTOĞLU³

APA: Cirit, M. & Yiğitoğlu, Ö. (2024). Memlûk-Kıpçak Sözlüklerinde Geçen Kadın Adları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (40), 116-130. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1502869>

Öz

Ad bilimin en önemli inceleme alanlarından biri de kişi adlarıdır. Bir dilin kişi adlarının incelenmesi, o toplumun kültürü, başka kültürlerle olan etkileşimi ve toplumsal bakış açısıyla ilgili önemli veriler sunması bakımından son derece önemlidir. Bilinen ilk yazılı belgeleri 8. yüzyıla dayanan Türk dili, kişi adları bakımından zengin bir malzemeye sahiptir. Türk halklarının hâlihazırda sahip oldukları köklü ad verme gelenekleri onların benimsedikleri dinler ve etkileşime girdikleri kültürlerle çeşitli özellikler kazanmıştır. Tarihî metinlerde ve modern Türk dillerinde yer alan kişi adları pek çok araştırmacı tarafından filolojik açıdan ve ad verme geleneği açısından ele alınmıştır. Daha önce yapılan çalışmalar Tarihî metinlerde geçen erkek adlarının kadın adlarına oranla kat kat fazla olduğunu göstermiştir. Bunun elbette sosyolojik ve kültürel sebepleri vardır. Tarihî Türk metinlerinden Memlûk -Kıpçak sahası sözlükleri hem kadın hem de erkek adları açısından zengin bir malzemeye sahiptir. Bu makalede Memlûk -Kıpçak sahasında yazılmış beş büyük sözlük ve gramer kitabı olan *Kitābu'l-İdrāk li Lisāni'l-Etrāk*, *Kitāb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Muğalî*, *Et-Tuhfetüz-Zekiyye fi l-Lûgati Türkiyye*, *El-Şavaninu'l-Külliyeye Li-Zabti'l-Lûgati't-Türkiyye* ve *Ed-Dürretü'l-Mudî'a fi Luğati't-Türkiyye* adlı eserlerde geçen kadın adları ele alınmıştır. Çalışmanın amacı bu eserlerde geçen kadın adlarını semantik, etimolojik ve folklorik açılarından incelemektir. Çalışmada 16'sı alıntı 34 kadın adı tespit edilmiştir; bunlardan 4 kadın adı 1 Türkçe 1 alıntı addan oluşmaktadır. Alfabetik sırayla ele alınan bu adlar etimolojik ve semantik açılarından ele alınmış, bu adların Tarihî Türk dillerindeki ve Türkiye Türkçesindeki görünüşleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonunda tespit edilen kadın adları yapı ve anlamlarına göre sınıflandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kişi Adları, Kadın Adları, Ad Verme Geleneği, Memlûk -Kıpçak Türkçesi.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu makale "Memlûk- Kıpçak Sözlüklerinde Kullanılan Kişi Adları" isimli yüksekisans tezi kapsamında üretilmiştir. Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: %3

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 02.05.2024-**Kabul Tarihi:** 20.06.2024-**Yayın Tarihi:** 21.06.2024; **DOI:** 10.29000/rumelide.1502869

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Tarafli Körleme

² YL Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü / MA Student, Yıldız Technical University, Institute of Social Sciences (İstanbul, Türkiye), minecirit41@gmail.com, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0009-0006-9442-0963>
ROR ID: <https://ror.org/0272rjm42>, **ISNI:** 0000 0001 2337 3561, **Crossreff Funder ID:** 501100006560

³ Dr. Öğr. Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Dr., Yıldız Technical University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Turkish Language and Literature (İstanbul, Türkiye), oziyigitoglu@gmail.com, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-9466-0960> **ROR ID:** <https://ror.org/0272rjm42>, **ISNI:** 0000 0001 2337 3561, **Crossreff Funder ID:** 501100006560

Women's Names in Mameluke-Kipchak Dictionaries⁴

Abstract

One of the most significant fields of study in onomastics is personal names. Analyzing the personal names of a language is extremely important for providing crucial information about the culture of that society, its interaction with other cultures, and its social perspective. The Turkish language, with its first known written documents dating back to the 8th century, offers rich material regarding personal names. The already established name-giving traditions of the Turkic peoples have acquired various characteristics with the religions they have adopted and the cultures they have interacted with. Personal names in historical texts and modern Turkic languages have been analyzed philologically and in terms of name-giving tradition by many researchers. Previous studies have shown that male names in historical texts are much more common than female names. There are certainly sociological and cultural reasons for this. Among historical Turkic texts, the dictionaries of the Mameluke-Kipchak field provide rich material in terms of both male and female names. This article aims to investigate the women's names found in the five major dictionaries and grammar books written in the Mameluke-Kipchak field, namely *Kitābu'l-İdrāk li Lisāni'l-Etrāk*, *Kitāb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türki ve Acemî ve Mugalî*, *Et-Tuhfetüz-Zekiyye fi l-Lûgati Türkiyye*, *El-Ķavaninu'l-Külliyye Li-Zabti'l-Lûgati't-Türkiyye*, and *Ed-Dürretü'l-Mudî'a fi Luğati't-Türkiyye*. The goal of the study is to investigate the women's names contained in these works in terms of semantics, etymology, and folklore. In this article, the female names in five major dictionaries and grammar books written in the Mameluke-Kipchak field are discussed. In the study, 34 women's names were identified, 16 of which were quoted; Of these, 4 female names consist of 1 Turkish and 1 borrowed name. These names, examined in alphabetical order, are analyzed from etymological and semantic perspectives, with attempts made to uncover their appearances in historical Turkic languages and contemporary Turkish. The study concludes with the classification of women's names based on their structure and meaning.

Keywords: Personal names, women's names, tradition of name-giving, Mameluke-Kipchak Turkish.

⁴ **Statement (Thesis / Paper):** This article was produced within the scope of the master's thesis titled "Female Names in Mamluk Kipchak Dictionaries". It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received - Turnitin, Rate: 3

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 02.05.2024-**Acceptance Date:** 20.06.2024-

Publication Date: 21.06.2024; DOI: 10.29000/rumelide.1502869

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Giriş

Ad, sözlükte “bir kimseyi bir şeyi anlatmaya, tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye yarayan söz, isim, nam” olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük 2019: 23). Ad bilim (onomastik) ise doğadaki canlı ve cansız varlıkların, çevremizde gördüğümüz tüm kavramların adını araştıran bilim dalıdır. Bu bilim dalı; sosyoloji, halk bilimi, antropoloji ve dil bilimi gibi pek çok alana kaynaklık etmekle beraber coğrafya ve filoloji alanlarından da yardım alır (Şenel 2017: 73). Özel ad, dil bilimsel açıdan genel olarak “tek bir kişiyi, belli bir canlı ya da cansız varlığı, bir düşünce ya da belli bir yeri anlatan adlar” olarak tanımlanmıştır (Aksan 2009: 92). Özel adlar, dilin sosyal bir yapıya sahip olduğunu gösteren unsurlardır. Özel adlar, içinde bulunduğu toplumun kültürel özelliklerini, yaşam biçimlerini ve düşünce tarzını en çok yansıtan yapı unsurlarıdır. Ad bilimin alt dallarından biri olan kişi ad biliminin (antroponymie) incelediği sözcükler arasında kişi ya da insan gruplarına ait ad, soyad, takma ad, mahlas, rumuz ve lakaplar bulunmaktadır (Şahin 2015: 32).

Türkiye’de ad bilim çalışmaları Cumhuriyet döneminde başlamıştır. Bu dönemde, Türk dilinin zenginleştirilmesine yönelik çalışmaların hız kazanması ve soyadı kanununun yürürlüğe girmesi sebebiyle bu alan hakkında yapılan çalışmalar özellikle 1934 yılından itibaren artmıştır (Keleş 1996: 3). İlerleyen yıllarda Türk bilim insanları uluslararası kongrelere katılmış, ad bilimiyle bilimsel anlamda ilgilenmeye başlamışlardır. O dönemde Türk Yurdu, Türkiyat Mecmuası, Türk Folklor Araştırmaları, İ.Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi gibi dergilerde Türk onomastiği ile ilgili yazılar yayımlanmıştır. Türkiye’deki ad bilim çalışmaları hakkında bugüne kadar birçok çalışma yapılmıştır⁵.

Türk onomastiği ile ilgili yabancı Türkologlar da çeşitli çalışmalar yapmıştır: Omelijan Pritsak, “Stammesnamen und Titularen der altaischen Völker” (Altay kavimlerinin boy adları ve unvanları) adlı bir tez hazırlamıştır (1951). Türk şahıs adlarıyla ilgili en önemli çalışmalara imza atan kişi ise László Rásonyi’dir. Rásonyi, “Türklükte Kadın Adları” (1963) adlı makalesinde Türk kültüründe çocuklara ad vermede etkili olan tüm unsurları açıklamış ve erkek adları için oluşturduğu tasnife kadın adlarını da eklemiştir. Rásonyi, Türk şahıs adları hakkında kısa bir bibliyografya denemesi de hazırlamıştır (1964). *Tarihte Türklük*’te yine kadın adları ve ad verme geleneği ile ilgili açıklamalarda bulunmuştur (1988).

Kıpçak Türkçesiyle yazılmış sözlükler, içerdikleri dil malzemesinin zenginliği sebebiyle Türk dilinin söz varlığını inceleme açısından çok önemli kaynaklardır. Bu sebeple bu eserler pek çok araştırmacı tarafından kavramlar açısından ele alınmıştır. Kıpçak sözlüklerinde geçen kişi adları hakkında da çeşitli çalışmalar yapılmıştır:

Rásonyi, *Türklükte Kadın Adları* adlı makalesinde (Rásonyi, 1963) çalışma konusu olan Kıpçak dönemi sözlüklerindeki kadın adlarından bazılarına değinmiştir.

A. Melek Özyetgin, *Türk Ad Bilimine Malzemeler: Kitābu'l-İdrāk li Lisāni'l-Etrāk'te Kişi Adları* adlı çalışmasında (2001) Kıpçak dönemi sözlük ve gramer kitaplarında geçen kişi adlarını listelemiş ve *Kitābu'l İdrāk*’de bulunan kişi adlarını yapı bakımından inceleyerek anlam bakımından sınıflandırmıştır.

⁵ Besim Atalay’ın *Türk Büyükleri ve Türk Adları* (1935), Tuncer Gülensoy ve Paki Küçükler *Eski Türk- Moğol Kişi Adları Sözlüğü* (1982), Dilek Keleş, “Türk Adbilim Bibliyografyası” (1996), Faruk Sümer, *Türk Devletleri Tarihinde Şahıs Adları* (1999), Saim Sakaoğlu, *Türk Ad Bilimi* (2001), Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil* (2009), Cem Dilçin’in *Adlar Sözlüğü* (2014), Halil İbrahim Şahin, *Adbilim* (2015).

Galip Güner, *Memlúk-Kıpçak Sözlük ve Gramerlerinde Kişi Adları* adlı çalışmasında (2018) Kıpçak döneminde yazılmış eserlerde geçen kişi adlarını sınıflandırmış ve bu adlara semantik açıklamalar getirmeye çalışmıştır.

Türk Ad Verme Geleneği

İnsanlık tarihi boyunca ilk verilen adların ve ad verme yöntemlerinin başlarda tüm toplumlarda benzer olduğu fakat daha sonraki dönemlerde toplumların kültür değişmeleriyle birlikte ad verme geleneklerinde de değişik yollara başvurulduğu görölmüştür (Türктаř 2019: 36). Adın taşıdığı anlamın çocuğın kaderini, geleceğini, kişiliğini, toplumda geldiği yeri şekillendirecek simgesel bir anlam taşıyacağı düşünöldüğünden çocuklara verilen adlar rastgele seçilmemiştir (Örnek 1995: 149). Çocuklara verilen adlar toplumsal olayların birer yansıması olarak kabul edilmektedir. Ad vermede günlük hayatın, çevrenin ve dönemin şartlarının da etkisi vardır, örneğin ikinci dünya savaşı döneminde doğan bir kız çocuğuna *Sođuřkül* adının verildiği görölür: *Sođuřkül; Kır. soğuş "savaş"-, kül "gül"* (Rásonyi 1964: 73). İslamiyet'ten önceki Türk devletlerine bakıldığında, adların Türkçe kökenli olmasının yanında Çin kaynaklı olanları da göze çarpmaktadır. Bu Çince adlar genellikle hakanlara verilmiştir. İslamiyet'in kabulüyle birlikte Arapça ve Farsça kökenli adlar dilimizde yer almaya başlamıştır (Acıpayamlı 1992: 2). Ad verme, Türk kültüründe köklü bir yapıya sahiptir. Ođuz Kađan Destanı'ndan ve Dede Korkut hikâyelerinden edindiğimiz bilgiye göre çocuklara doğar doğmaz ad konmaz, doğan çocuk yapmış olduğu kahramanlıklarla adını kazanırdı (Kayasandık 2019: 397).

İslam dininin kabul edilmesiyle Türk kültüründe inanış ve değerler sistemine bağlı olarak adlarda ve ad verme geleneğinde de değişiklikler görölmüştür. Yeni doğmuş bir bebeğin kulağına ezan okunarak konulan adın üç kere tekrar edilmesi İslamiyet'le kazanılmış bir gelenektir. Bununla birlikte çocuğa bir İslam büyüğünün ya da İslam dini uğruna savaşmış birinin adını vermek de İslami kültürün etkisidir (şen 2006: 157). Ad verme geleneğine kadın adları aısından bakıldığında Türklerde ad verme geleneğinin kadın ve erkek adlarında farklı şekillerde geliştiği görölmüştür. Rásonyi 'nin kişi adlarına ilişkin yapmış olduğu kapsamlı çalışmanın sonucuna göre yeni doğan kız çocuklarına ad verilmesi, erkek çocuklarına göre daha az önemsenmiştir; erkek adlarının oluşturulmasında büyük ölçüde yiğitlik, gurur, kudret gibi olumlu anlam taşıyan sözcükler seçilmış, kadın adlarının oluşmasında ise güzellik ifade eden sözcükler kullanılmıştır. Kız çocuklarının evlilik yoluyla evden gideceği ve kendi evinde uzun süre kalmayacağı düşünöldüğu için onlara koruyucu adlar yerine şefkat anlamı bildiren adların verildiği görölmektedir. Daha çok çiçek adı, değerli maden adları, gök cisim adları gibi kavramlar kadın adı olarak seçilmıştir. Her ne kadar kız çocuklarının doğumu şefkat anlamı uyandırsa da onların doğumu erkek çocuklarına oranla daha az istenmektedir. Art arda doğan kız çocuklarına *Yeter, Döndü* gibi isimlerin verilmesi günümüzde de devam etmektedir. Bu gelenek diğer Türk halklarında da görölmektedir: Karapapaklarda *Gızyeter*; Türkmenlerde *Göldursun, Ođulgererek*. Ayrıca bk. 14. yy Nasturilerde *Turhatun, Turtärim* (1963: 70-71).

Türk dilinin en eski yazılı metinlerinden itibaren derlenen kişi adları incelendiğinde kadın adlarının erkek adlarına oranla son derece az olduğu saptanmıştır. Türkler, İslam öncesi dönemde yarı göçebe bir hayat tarzını benimsemiştir. Bu özelliğin yanında Türklere ataerkil bir toplum yapısına sahip olması ve İslam öncesi dönemde yazılan eserlerin içeriği kadın adı bakımından yeterli malzemeye ulaşılmasına engel olmuştur. Kadın adlarına az da olsa Budist, Manihaist ve Nesturi anlarında rastlanmakla birlikte, İslami kültür çevresinde pek çok kadın adına mezar yazıtlarında rastlanmıştır (Rásonyi 1963: 66). Hoço yakınlarında bulunan yazılı belgelerde toplumun üst tabakasından gelen kadınlara ait 60-70 kadar ada rastlanmıştır. Bu adlar genellikle Budizm'e ilişkin soyut adlardır ve Çinli kadınların adlarının edebî

havasına yakındır. 8. yüzyılda yazılmış Manihaist bir eser olan *Marhnâmag'*da geçen kadın adları da benzer niteliktedir. 13.-14. yüzyıla ait Nesturi mezar taşlarında geçen 90 kadın adı ise daha çeşitlidir. Amanoğlu'nun *Dîvânu Lugâti't-Türk*'teki kişi adlarını ele aldığı makalesinde Türklerin çok önemli sosyolojik veriler içeren bu sözlüğünde 52 erkek adına karşılık (2000: 12-13) yalnızca 4 kadın adı geçtiği tespit edilmiştir: *Altun Tarım, Ay, Oğlağu katun, Kaz*, (Akkoyunlu & Ercilasun 2015: 549-565-696-770). Oğuzlara ait *Dede Korkut Kitabı*'nda ise 1 6 kadın adına rastlanmaktadır: *Ayişe, Ayna Melek, Burla Hatun, Banı Çiçek, Ağ Melik Çeşme Kızı, Fatıma, Boğazça Fatma, Kısırça Yenge, Kutlu Melek, Mamak, Melek, Selcan Hatun, Ürüveyde, Zeliha, Zübeyde* (Ergin 1934: 172, 176, 177, 178, 183, 192, 194, 196, 197, 204, 212, 217). Memlûk Kıpçaklarına ait eserlerde 34 kadın adı tespit edilmiştir. Türklerin İslam dünyasına girmesi orijinal Türk adlarının yerini Arapça ve Farsça adların almasına sebep olmuştur (Rásonyi 1963: 67; 1988: 26). Memlûk Kıpçaklarına ait eserlerde bu 33 addan 12'si alıntı olup bunlardan 10'u Farsçadan alıntıdır⁶.

Türk kültüründe kişiye verilen adın kişinin karakterini etkileyeceği inancı bulunmaktadır, bu inanç Türk kültüründe ad seçimine önem verilmesini dolayısıyla da köklü bir ad verme geleneğinin oluşmasını sağlamıştır (Kayasandık 2019: 58). Türk ad verme geleneği ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır⁷.

Bu çalışmada anılan çalışmalardan farklı olarak Kıpçak dönemi eserlerinde geçen kadın adları alfabetik sırayla verilerek morfolojik ve semantik açılardan incelenmiş, sözcüklerin kökenine ilişkin bilgiler verilmiştir. Bununla birlikte, Kıpçak öncesi dönemlerdeki metinler incelenerek söz konusu adların Eski Türkçe ve Orta Türkçe dönemi eserlerindeki görünüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Kadın Adlarının Etimolojik, Morfolojik ve Semantik Tahlilleri

Akbala 'akbala' (k.i) أَكْبَالًا (TT 32a/ 7); (Toparlı vd. 2000: 86).

<ak 'beyaz' (ED, 75).

<bala 'yavru kuş; insan veya hayvan yavrusu'(ED, 332).

Clauson, 13. yüzyılda Kıpçak döneminde *bala* ile kurulan kadın adları için "köle kızların isimlerinde geçiyor" yorumunda da bulunmuştur. Bu yorum, büyük bir ihtimalle Clauson'un Kıpçak Türkçesi eserlerinde geçen bütün kadın adlarının köle adı olduğu görüşüne dayanmaktadır.

Eski Uygur Türkçesinde *Bala* adı, *Balaçuk, Balaçuk T(ä)ğrim* biçimlerinde kadın adlarında görülürken; *Abiþka Bala, Bala Atut Aka, Bala Buka, Bala Tegin* biçimlerinde erkek adı olarak da kullanılmıştır (Wilkens, 2021: 2, 85, 139). Eski Uygur Türkçesinde *Ak Hatun* şeklinde kadın adı görülmektedir (Wilkens, 2021: 23).

Türkiye Türkçesinde *Akbala*, kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin, 2014: 12).

Altun 'altın' (k.i) الطُن (TT 32a/6) (Toparlı vd. 2000: 87); (Houtsma 1894: 53).

⁶ Modern Türk dillerinde geçen kadın adlarına ilişkin bilgi için bk. Rásonyi 1963: 68-70.

⁷ Prof. Dr. Sedat Veyis Örnek, *Türk Folklorunda Ad Seçme ve Ad Koyma* (1975), Seyyare Duman, *Türk Kadınına Verilen Adlar* (1991), Dr. Varis Abdurrahman, *Türklerin Ad Koyma Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme* (2004), Alaattin Uca, *Türk Toplumunda Ad Verme Geleneği* (2004), Osman Kibar, *Türk Kültüründe Ad Verme* (2005), Semra Şen, *Türklerde Ad Verme Töreni, Adların Önemi, Ad Verme ile İlgili Gelenek ve İnançlar* (2006), Reyhan Habibli, *Ad Bilimsel Birimler ve Sosyal Etmenler* (2009), Ahmet Kayasandık, *Türkçe Kişi Adları Bibliyografyası Denemesi* (2019).

< *altun* <ET *altun* < Moğ. *altan* ‘altın’ (ED, 131); (Lessing 1995: 33).

Moğolcadan erken dönem bir alıntı olduğu düşünülen *Altın* sözcüğü, Tarihî Türk metinlerinde ilk olarak Orhon Yazıtları’nda maden adı olarak karşımıza çıkmaktadır. Eski Uygur Türkçesinde bu ad, *Altun Y(ä)ñäç*, *Kıçı Altun* biçimlerinde kadın adlarında; *Altun*, *Altun Edi*, *Altun Tay Sañun* biçimlerinde erkek adlarında (Wilkens 2022: 41, 368) ve *Altun Argu Yegen Ke[nt]* biçiminde bir yer adında görülmektedir (Wilkens 2021: 40).

Karahanlı dönemi eserlerinden *Kutadgu Biliğ*’de maden adı olarak görülürken (ED, 131) *Divânu Lugâti’t-Türk*’te *Altun Tarım* şeklinde hanım sultanlara verilen ünvan olarak karşımıza çıkmaktadır (Ercilasun & Akkoyunlu 2015: 197).

Râsonyi’nin çalışmasında *Altun* sözcüğü ile ilgi *Altın-bigi*, *Altın Arıg*, *Altın-çeçek*, *Altın gül*, *Altun Hatun*, *Altun Hanım*, *Altın-Tana* gibi adlar tespit edilmiştir (1963: 85-86).

Moğolcada *Altun*, *Altun Aşuğ*, *Altun Bahşi*, *Altun Bigi*, *Altun Buğa*, *Altun Çiñsañ*, *Altun Han*, *Altun Tarun*, *Altun Taş* gibi özel ad örnekleri olarak görülmektedir (Gülensoy & Küçükler, 2015: 25-26).

Türkiye Türkçesinde *Altın*, kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 22).

Aybala⁸ ‘ay bala’ (k.i) ائبلا (TT 32a/8); (Toparlı vd. 2000: 90).

<ay ‘ay’ (ED, 265).

<bala ‘yavru kuş; insan veya hayvan yavrusu’ (ED, 332).

Eski Uygur Türkçesinde bu adlar *Ay Balaçuk T(ä)ñrim*, *Ay Čäčäk T(ä)ñrim*, *Ay Kinçuy*, *Balaçuk*, *Balaçuk T(ä)ñrim* biçimlerinde kadın adları görülmektedir (Wilkens 2021: 85, 139).

Türkiye Türkçesinde *Aybala*, kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 35).

Aysaru ‘mübarek ay’? (k.i) ائسارو (TT 32b/2); (Toparlı vd. 2000: 90); (Houtsma 1894: 58).

<ay ‘ay’ (ED, 265).

<saru ‘e doğru, -e yönünde, -e yakın, yönünde’ (ED, 844).

Bu ad için, Houtsma ‘bilinmez’ ve ‘kâlmübarek’ açıklamalarında bulunmuştur; Toparlı ‘mübarek ay’ anlamı vermiş olsa da *saru* sözcüğüne mübarek anlamıyla kaynaklarda rastlanmamıştır (1894: 58).

Saru sözcüğü ‘-e doğru, -e yönünde, -e yakın, yönünde’ anlamlarında Orta Türkçe dönemi metinlerinde görülmektedir (ED, 844). Dolayısıyla sözcüğün anlamı ‘aya yakın, aya karşı’ anlamlarına gelmelidir.

Ayseli ‘temiz ay’? (k.i) ائسلي (TT 32b/2); (Toparlı vd. 2000: 90); (Houtsma 1894: 57); **Ayseli** ‘ay

ışığının düştüğü yer, kadın adı’? ائسلي (k.i) (Kİ 27); (Caferoğlu 1931: 8).

⁸ Houtsma, bu ad için ‘Küchlein, nur in den Frauennamen’ açıklamasını yapsa da bu sözcük ‘civciv’ anlamına gelen Hühchen sözcüğünün yanlış yazımı olmalıdır. (Houtsma, 1894: 50, 63).

< *ay* 'ay' (ED, 265).

< *seli* < ET *silig* "temiz" ('temiz, saf, pürüzsüz' ED, 826).

Bu ad yukarıda görüldüğü gibi 'temiz ay' ve 'ay ışığının düştüğü yer' biçimlerinde tercüme edilmiştir; ancak sözcüğün anlamı 'ay gibi temiz' olmalıdır.

Silig sözcüğü, Orhon Yazıtları'nda *Yigen Silig Beg* biçiminde bir erkek adı olarak geçmektedir. (Tekin, 2003: 259).

Eski Uygur Türkçesinde *Aysilig*, *Ayn Tükel Silig*, *Er Kutlug Silig*, *El Silig Kunçuy*, *Kut Silig*, *Kutluk Silig*, *Kün Silig Kunçuy*, *Meñlig Silig*, *Mäñi Silig*, *Silig Ogul Hatun*, *Silig Tegin*, *Teñriken Silig Terken Kunçuy Tengrim*, *Tükel Silig Ayn*, *Silig Kunçuy* biçimlerinde kadın adları; *Mäñi Silig*, *Silig*, *Sügçu Silig*, *Yegen Silig* biçimlerinde erkek adları bulunmaktadır (Wilkens 2021: 85, 87, 111, 430, 431, 441, 473, 608, 770, 613).

Eski Uygur Türkçesinde erkek özel adlarından sonra kullanılan *Säli* adı ise Çince *she li* 'öğretmen' sözcüğüne dayanmaktadır, bk. *Bökän Säli*, *Cıvasu Säli*, *Sinsun Säli* 'erkek adı' (Wilkens 2021: 191, 230, 652).

Türkiye Türkçesinde *Aysel*, *Sili* ve *Silü* adları kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 38, 348).

Benefşe 'menekşe' (k.i) بَنْفَشَا (TT 32b) (Toparlı vd. 2000: 90); (Houtsma 1894: 64).

Farsça *banafşe* هَشْفَنَب 'mavi, eflatun rengi, sucul bir bitki' (Steingass, 2005: 203).

Türkiye Türkçesinde *Benefşe*, *Benevşe*, *Benöyşe*, *Binefşe*, *Menevşe*, *Menekşe* adları kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014, 57, 58, 65, 249).

Cânsever 'can sever' (k.i) سَوَاز جَان (DM 19a/3); (Toparlı 2018: 79).

< *cân* 'ruh, yaşamsal ruh, zihin, öz, yaşam' (Steingass 2005: 352).

< *sev-* 'sevmek, hoşlanmak' (ED, 784); < *-er* 'sıfat fiil' (Erdal 2004: 240).

Türkiye Türkçesinde *Cansever* adı kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 78).

Esen 'esen, mutlu' (k.i) اَسَن (TT 32a/9); (Toparlı vd. 2000: 105); (Houtsma 1894: 48).

esen > *āsān* ~ ET *Esen* "sağlıklı, güçlü, güvenli" ((TMEN II, 478; ED, 248).

Doerfer, *Esen* sözcüğünü Orta İnanca *āsān* sözcüğüyle ilişkilendirirken Clauson sözcüğün Eski Türkçe olduğunu belirtir (1972, 248) *Esen* sözcüğünün Eski Türkçe *es-* köküne dayanmadığı açık olduğundan Doerfer'in açıklaması daha kabul edilebilir görülmektedir.

Esen adı Eski Uygur Türkçesinde genellikle erkek adı olarak kullanılmıştır, bununla birlikte *Āsān Tegin*, hem kadın hem de erkek adı olarak kaydedilmiştir (Wilkens 2021: 122).

Moğolcada *Esen*, *İsen Buga*, *Esen Kutluğ*, *Esen Tükel*, *Esen Tügen*, *Esen Timur* şeklinde özel ad örnekleri görülmüştür (Gülensoy & Küçükler 2015: 167- 168).

Bu ad, Türkiye Türkçesinde *Esen* biçiminde kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 129).

Güher ‘cevher’ (k.i) كُھَر (TT 32b/1); (Toparlı vd. 2000: 107); (Houtsma 1894: 99).

< Far. *gohar, gouhar* ‘değerli taş, mücevher, cevher’ (Steingass 2005: 1107).

Rásonyi’nin çalışmasında *Altın, Kümüş, Zümrüd-hatun, Zümrüt, Yakut, yalduzhan<jalduz, İnçi, Çinçey, Almas, İnçi* gibi değerli taşlara ilişkin adlar yer almaktadır (1963: 85-86).

Türkiye Türkçesinde *Gevhar, Gevher, Güher ve Cevher* adları kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014, 81, 148, 155).

Gühārbay ‘cevher zengini’ (k.i) كُھَر بَای (DM 19a/1); (Toparlı 2018: 84).

< Far. *gohar, gouhar* ‘değerli taş, mücevher, cevher’ (Steingass 2005: 1107).

< ET *bay* ‘zengin, zengin insan’ (ED, 384).

Gülçiçek ‘Gülçiçek’ (k.i) گلچینچک (TT 32a/9); (Toparlı vd. 2000: 107); (Houtsma 1894: 98)

< Far. *gul* ‘bir çiçek, gül’ (Steingass 1977: 1092).

< ET *çécek* ‘çiçek’ (ED, 400).

Eski Uygur Türkçesinde *Çiçek* adı *Azgan Čäčäk Tärim, Čäčäk Kunčuy, Čäčäk T(ä)ñrim, Čınar Čäčäk, Kübikä Čäčäk Kız, Künärli Čäčäk Kız* biçimlerinde kadın adlarında görülmektedir (Wilkens 2021: 92, 225, 229, 435, 441).

Rásonyi’nin çalışmasında *Tursun-gül, Iybagül, Sarıgül, Tagangül, Soguşkül, Altın-gül, İrs-gül, Gül-Sultan hanike, Gulwika* gibi *gül* sözcüğü ile kurulan adlar tespit edilmiştir (1963: 79-81-82-83-84-86).

Türkiye Türkçesinde *Gülçiçek* adı kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 157).

Gülnār ‘Gülнар’ (k.i) كُھَر نَار (TT 32b/4); (Toparlı vd. 2000: 107); (Houtsma 1894: 98).

< Far. *gulnār* ‘nar çiçeği, vişne’ (Steingass, 1977: 1095).

Türkiye Türkçesinde *Gülнар* adı kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 161).

İnçibay ‘inci zengini’ (k.i) ۛانچى بَای (DM 19a/1); (Toparlı 2018: 86).

< ET *yinçü*⁹ < Çin. *zhen zhu* ‘inci’ (ED, 173).

< ET *bay* ‘zengin, zengin insan’ (ED, 384).

Kiçrekba¹⁰ ‘küçük bey’ (k.i) كچرکبا (TT 32a/8); (Toparlı vd. 2000: 119).

< ET *kiçik* ‘küçük’ (‘kiçik’ ED, 696).

<+rek ‘karşılaştırma’ (OTWF, 59- 65).

⁹ İnci sözcüğü ile ilgili diğer adlar için bk. *Çinçey, İnçi* (Rásonyi 1963: 86). Ayrıca bk. *Yünçü*.

¹⁰ *Küçük* anlamı taşıyan diğer adlar için bk. *Kiçkine-bikä, Küçük Begim ve Kızkana* (Rásonyi, 1963: 86).

Bu adın tercümesinin 'küçük bey' olmasına dayanarak *ba* ekinin Eski Türkçe *beg* sözcüğüne dayandığı düşünülse de Eski Türkçe *beg*'in fonetik olarak *ba*'ya dönüşmesi pek mümkün görülmemektedir. Belki de sözcük *bay* "zengin" sözcüğünün ses düşmesine uğramış biçimdir.

Kinçek 'misk göbeği, ismi has' (e.i) كِنَجَكْ (Kİ 85/a); (Toparlı vd. 2000: 49).

< ET *kin* 'misk' ('musk' ED, 725).

<+çek 'küçültme eki' (OTWF, 44- 47).

Bu sözcük Eski Uygur Türkçesinde ve Karahanlı Türkçesinde *kin yıpar* biçiminde ve 'misk' anlamında geçmektedir; bununla birlikte *Yıpar*, Eski Uygur Türkçesinde bir kadın adı olarak görülmektedir (ED, 725; Wilkens, 2021: 900).

Konağbay 'zengin misafir' (k.i) فَنَاقْ بَايْ (DM 19a/1); (Toparlı 2018: 94).

< ET *konak* 'misafir' (ED, 637).

< ET *bay* 'zengin, zengin insan' (ED, 384).

Türkiye Türkçesinde *Konak* adı kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 225).

Künsüli 'temiz güneş, ismi has' (k.i) كُنْسُلِي (Kİ 85b); (Caferoğlu 1931: 55).

< ET *kün* 'güneş' (ED, 725).

< ET *silig* 'temiz' ('temiz, saf, pürüzsüz' ED, 826).

Eski Uygur Türkçesinde *Tak Kün*, *Taz Kün T(ä)ñrim* şeklinde kadın adları görülmektedir (Wilkens 2021: 664, 687).

Türkiye Türkçesinde *Günseli* ve *Günsili* adları kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 169).

Kümüş 'gümüş' (k.i) كُمِشْ (TT 32a/7); (Toparlı vd. 2000: 126); (Houtsma 1894: 98).

< ET *kümüş* 'gümüş' (ED, 723).

Bu ad *Dîvânu Lugâti't-Türk*'te de 'cariye ismi' olarak geçmektedir (Dankoff & Kelly 1982-85 III: 114).

Türkiye Türkçesinde *Gümüş* adı kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 166).

Mama 'Yaşlı kadının çağrıldığı esnada söylenen kelime; İsmi has' (k.i) مَمَا (Kİ 88/a); (Caferoğlu 1931: 57).

Eski Uygur Türkçesinde *Asmuş Mama*, *Üdrät Mama* şeklinde kadın adları görülmektedir (Wilkens 2021: 74, 819).

Dîvânu Lugâti't-Türk'te *mamu* biçiminde görülen bu ad, 'gerdek gecesi gelinle birlikte gönderilen kadın' olarak tanımlanmış ve bu adın gerçek bir ad olmadığı belirtilmiştir (Dankoff & Kelly 1982-85 III: 117; 1972: 766).

Rásonyi'nin çalışmasında *Mama-bikä*, *Mama-ağa*, *Mama-han* gibi *Mama* sözcüğü ile ilgili adlar tespit edilmiştir (1963: 87).

Mācihan-Māh-ı cihān ‘dünya ayı’ (Far.) (k.i) مَاهِجَان (TT 32a/10); (Toparlı vd. 2000: 127-128);

(Houtsma 1894: 101).

< Far. *māh* ‘ay’ (Steingass 1977: 1145).

< Far. *cihān* ‘dünya’ (Steingass 1977: 380).

Mehaltı ‘ay altı’ (F) (k.i) مَهْلَتِي (TT 32a/11); (Toparlı vd. 2000: 128); (Houtsma 1894: 101).

< Far. *māh* ‘ay’ (Steingass 1977: 1145).

< ET *alt* ‘alt’ (ED, 130).

<+i ‘+(s)I’ 3. kişi iyelik’ (Erdal 2004: 160).

Mervārī¹¹ ‘inci’ (aslı Farsça olan *Mervārīd*) (k.i) مَرْوَارِي (TT 32b/5); (Toparlı vd. 2000: 128); (Houtsma

1894: 101).

Nāz hatun ‘nazlı kadın’ (k.i) نُوْتَاخ زَانُ (Kİ 90/a1); (Caferoğlu 1931: 60).

< Far. *nāz* ‘naz’ ‘görmek, yüceltme, gurur’ (Steingass 1977: 1371).

< ET *hatun*¹² ‘kadın’ (ED, 602); ‘bir han eşi, soylu kadın, kadın’ (TMEN III 1967: 132- 142).

Nevbahār ‘ilkbahar’ (k.i) خَاتُونُ نَازُ (TT 32b/5); (Toparlı vd. 2000: 129); (Houtsma 1894: 102).

< Far. *nav* ‘yeni, taze’ (Steingass 1977: 1428).

< Far. *bahār* ‘bahar, yazın başlangıcı’ (Steingass 1977: 209).

Türkiye Türkçesinde bu ad *Nevbahar*, *Nebahar* ve benzer biçimde *Yenibahar* adları kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 280).

Sevdi ‘sevmek fiilinden mazi, sevdi; ismi has’ (k.i) سَوْدِي (Kİ 54b/15); (Caferoğlu 1931: 89).

< ET *sev-* ‘sevmek, hoşlanmak’ (ED, 784).

<-di ‘-di belirli geçmiş zaman eki’ (Erdal 2004: 233).

Eski Uygur Türkçesinde *sev-* ile kurulan *Sävičük T(ä)ñrim*, *Sävig T(ä)ñrim* biçiminde kişi adları görülmektedir (Wilkens 2021: 599, 600).

Rásonyi’nin çalışmasında *Sävünç*, *Sävin-beg*, *Sävüg*, *Sävüg Tirim* biçimlerinde *sev-* fiiliyle kurulan adlar tespit edilmiştir (1963: 80).

Türkiye Türkçesinde benzer olarak *Sevdim*, *Sevdi*, *Sevdir* adları kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 343).

Severbay ‘seven zengin’ (k.i) سَوَارْبَاي (DM 19a/1); (Toparlı 2018: 105).

< ET *sev* ‘sevmek, hoşlanmak’ (ED, 784).

< -er ‘sıfat fiil eki’ (Erdal 2004: 240).

< ET *bay* ‘zengin, zengin insan’ (ED, 348).

¹¹ Benzer adlar için bk. *İncibay* maddesi.

¹² *Hatun* için bk. *Ayna Hatun*.

Tatlıbay 'tatlı zengin' (k.i) طاطليباي (DM); (Toparlı 2018: 46).

< ET *taṭ-ıg* + *hg* 'lezzetli' (ED, 452).

< ET *bay* 'zengin, zengin insan' (ED, 384).

Verdikān 'kan verdi' (k.i) وَرْدِكَانْ (DM 19a/3); (Toparlı 2018: 118).

< ET *ver* 'vermek' (ED, 354).

<-*dı* '-dİ belirleyici geçmiş zaman' (Erdal 2004: 233).

< ET *kan* 'kan' (ED, 629).

Yavaş 'yavaş' (k.i) يَواش (TT 32a/8); (Toparlı vd. 2000: 155); (Houtsma 1894: 109).

<*yavaş* 'yumuşak, sakin' (ED, 872).

Yavaş adı Türkiye Türkçesinde erkek adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 415).

Yünçü¹³ 'inci' (k.i) يِنْجُو (TT 33b/1); (Toparlı vd. 2000: 161); *yünçü* "Perle. Eigenname" (Houtsma, 1894: 108).

< ET *yinçü* < Çin. *zhen zhu* 'inci' (ED, 173).

Bu sözcük, Moğolcada '*ingci* = *inci* 'mehir, çeyiz; çeyiz olarak verilen köle' anlamlarında kullanılır (Lessing 1995: 516). *Divānu Lugāti't-Türk*'te *Yinçü* cariyeleri adlandırmak için kullanılmıştır (Ercilasun & Akkoyunlu 2015: 976).

Bu ad Türkiye Türkçesinde *İnci* biçimiyle kadın adı olarak kullanılmaktadır (Dilçin 2014: 202).

Kadın Adlarının Sınıflandırılması

Çalışmada geçen kadın adları yapı ve anlam bakımından sınıflandırılmıştır. Anlam bakımından sınıflandırmada Rásonyi'nin erkek adları için yapmış olduğu tasniften faydalanılmıştır.

İ. Yapı Bakımından

1. İsimlerle Kurulanlar

a) Basit Adlarla Kurulanlar: *Yünçü, Kümiş, Mama, Alçun, Esen*.

b)Türemiş Adlarla Kurulanlar: *Aygine, Kınçek, Kiçrekba*.

c) Birleşik Adlarla Kurulanlar: *Akbala, Aybala, Aysel, Gühārbay, Gülnār, Gülçiçek, İncibay, Konaqbay, Künsāli, Mācihan, Māh-ı cihān, Mehaltı, Mervārī Nevbahār*.

¹³ *Yünçü* ile ilgili örnekler için bk. *İncibay* maddesi.

d) Alıntı İsimlerle Kurulanlar: *Altun, Ayna hatun, Benefşe, Esen, Güher, Gülnâr, Mâcihan, Mâh-ı cihân, Mehaltı, Mervârî, Nevbahâr, Nâz hatun, Yinçü.*

2. Fiillerle Kurulanlar

a) Basit Fiillerle Kurulanlar: *Sevdi.*

b) Türemiş Fiillerle Kurulanlar: *Yavaş.*

3. Bir İsim ve Bir Fiille Kurulanlar: *Severbay, Verdiķan, Cânsever.*

II. Anlam Bakımından

1. Anne baba duygularını, sevgisini, şefkatini gösteren adlar:

a) Çiçek Adlarıyla kurulanlar: *Benefşe, Gülçiçek, Gülnâr.*

b) Maden Adlarıyla kurulanlar: *Altun, Güher, Gühârbay, İnçibay, Kümiş, Mervârî.*

c) Sevgi İfadesi ve İyi Dilekle Kurulan Adlar: *Cânsever, Esen, Konaķbay, Sevdi, Severbay, Nâz Hatun Tathbay, Kiçrekba, Kiñçek, Aķbala, Aybala.*

d) Fiziksel ya da Ruhsal Özelliklere Göre Konulan Adlar: *Yavaş.*

2. Gök Cisimleriyle Kurulan Adlar: *Aygine, Aysaru, Ayselî, Künsâli, Mâcihan, Mâh-ı cihân, Mehaltı.*

3. Gün ya da Mevsim Adıyla Kurulanlar: *Nevbahâr.*

4. Unvan Adları: *Mama.*

Sonuç

İncelenen Kıpçak dönemi eserlerinde 34 kadın adı tespit edilmiştir. Bunlardan 19'u *Tercüman-ı Türki*'de, 7'si *Ed-Dürretü'l-Mudî'a fi Luğati't-Türkiyye*'de, 7'si ise *Kitâbü'l-İdrâk li-Lisâni'l-Etrâk*'te geçmektedir. *Et-Tuhfetüz-Zekiyye fi l-Lûgati Türkiyye* ve bir gramer kitabı olan *El- Kavaninu'l-Külliyeye Li-Zabti'l-Luğati't-Türkiyye*'de erkek adları bulunurken kadın adına hiç yer verilmiştir, *Kitâbu Bulğatu'l-muşţâķ fi luğati't-Türk we'l-Kıfçâķ*'ta ise kişi adı kaydına rastlanmamıştır. Tespit edilen adlardan yalnızca *Ayselî* hem *Tercümanı Türki*'de hem de *Kitâbu'l-İdrâk*'te geçmektedir.

İncelemede ad verme geleneğinde Türk geleneklerinin takip edildiği gibi (*Aķbala, Ayselî, Kiçrekba, Künsâli, Mama, Severbay, Verdiķan* vb.) yabancı dillerin de etkisinde kaldığı görülmüştür. Köken bakımından incelendiğinde 34 addan 18'inin Türkçe olduğu; *Tercüman-ı Türki*'de 8 ismin Farsça (*Nevbahâr, Mervârî, Mehaltı, Mâcihan-Mâh-ı cihân, Gülnâr, Gülçiçek, Güher, Benefşe*), *Kitâbü'İdrak*'te iki adın Farsça (*Ayna Hatun, Nâz Hatun*), *Dürretü'l-Mudî'a*'da ise 2 adın Farsça olduğu (*Cânsever, Gühârbay*) görülmektedir. Bununla birlikte *Tercüman*'da geçen *Yinçü* adı Çince'den; *Altun* adı ise Moğolcadan erken dönem bir alıntıdır. Bu adları köken bakımından ele aldığımızda eserlerin Arap coğrafyasında yazılmasına rağmen alıntı adların pek çoğunun Farsça olması dikkat çekicidir. Bununla birlikte Türkçe kökenli adların 11'i Eski Türkçede 16'sı Türkiye Türkçesinde özel ad olarak kullanılmıştır.

Adlara semantik olarak bakıldığında kadınlara ad olarak erkeklerin aksine koruyucu adlar yerine şefkat anlamı veren adların verildiği görülür. Çiçek, cevher vb. gibi güzel anlam bildiren sözcükler; ay, güneş gibi gök cisim adları, güzel koku vb. gibi kavramların kadın adı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Türk ad verme geleneğinde çocuklara dağ, ova, nehir, gök cismi gibi varlıkların adlarını verme yaygın olarak görülür; Kıpçak sözlüklerinde bunlardan en sık kullanılanı *ay* sözcüğü olduğu görülmüştür. Bunun yanında zinet eşyası olarak kullanılan değerli maden isimleri ve yaradılış tabiatıyla ilgili kavramlar daha çok kadınlar için ad olarak seçilmektedir.

Kısaltmalar

bk.	bakınız
Çin.	Çince
DM	Ed-Dürretü'l-Mudî'a fi Luğati't-Türkiyye
ED	An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth-Century Turkish
ET	Eski Türkçe
Far.	Farsça
k.i	kadın ismi
Kİ	Kitâbü'l-İdrâk li-Lisâni'l-Etrâk
Moğ.	Moğolca
OTWF	Old Turkic Word Formation
TMEN	Türkische und Mongolische Elemente im Neupersischen
Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugâlî	
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri

Kaynakça

- Abdurrahman, V. (2004). Türklerin ad koyma gelenekleri üzerine bir inceleme. *Milli Folklor*, 61, 127-133.
- Acıpayamlı, O. (1992). *Türk kültüründe "Ad Koyma Folkloru"nun morfolojik ve fonksiyonel yönlerden incelenmesi*. IV. Milletlerarası Türk Halk Kongresi Bildirileri.
- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil*. Ankara.
- Amanoğlu, E. K. (2000). Dîvanu Lugâti't- Türk'te kişi adları üzerine. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 15.
- Atalay, B. (1935). *Türk büyüklüğü ve Türk adları*. Ötüken Yayınları.
- Atalay, B. (1945). *Et-Tuhfetüz-Zekiyye fi l-Lûgati Türkiyye*. İstanbul.
- Caferoğlu, A. (1931). *Kitābu'l-İdrāk li Lisāni'l-Etrāk*. İstanbul.
- Clauson, S. G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. Oxford: Oxford University.
- Dankoff, R. ve Kelly, J. (1982-1985). Maḥmūd al-Kāşyārī, compendium of the Turkic dialects (Dîwān Luyāt at-Turk). *Turkish Sources*, 7(1-3). Harvard.
- Dilçin, C. (2014). *Adlar sözlüğü*. İstanbul.
- Doerfer, G. (1965). *Türkisch und mongolische elemente im neupersischen*. Wiesbaden, II.
- Doerfer, G. (1967). *Türkisch und mongolische elemente im neupersischen*. Wiesbaden, III.
- Duman, S. (1991). Türk kadınına verilen adlar. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 40-42.
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2015). *Kâşgarlı Mahmud Dîvanu Lugâti't- Türk giriş- metin- çeviri-notlar- dizin*. Ankara.
- Erdal, M. (1991). *Old Turkic word formation*. Otto Harrassowitz.
- Erdal, M. (2004). *A grammar of old Turkic*.
- Ergin, M. (1997). *Dede Korkut*. Ankara.
- Ergin, M. (1964). *Dede Korkut Metin-Sözlük*. Ankara.
- Grønbech, K. (1942). *Codex Cumanicus*.
- Gülensoy, T. ve Küçükler, P. (2015). *Eski Türk-Moğol kişi adları sözlüğü*. İstanbul.
- Güner, G. (2018). Memlûk-Kıpçak Sözlük ve gramerlerinde kişi adları. *Dil Araştırmaları*, 23, 103-122.
- Habibli, R. (2009). Ad bilimsel birimler ve sosyal etmenler. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 28.
- Houtsma, M. T. (1894). *Ein Türkischen- Arabisches Glossar*. Leiden.
- Kayasandık, A. (2019). Türkçe kişi adları bibliyografyası denemesi. *Journal of Strategic Research in Social Science*, 5(1), 57-90.
- Keleş, D. (1996). *Türk adbiliminin bibliyografyası* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kibar, O. (2005). *Türk kültüründe ad verme (Kişi adları üzerine bir tasnif denemesi)*. Akçağ Yayınları.
- Lessing, F. D. (1995). *Mongolian-English dictionary*. Corrected re-printing. Bloomington/ +Indiana.
- Örnek, S. V. (1975). *Türk folklorunda ad seçme ve ad koyma*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Halkbilim Yıllığı.
- Özyetgin, A. M. (2001). Türk ad bilimine malzemeler: Kitābu'l İdrāk li Lisāni'l Etrāk' te kişi adları. *Bilig-19*.
- Özyetgin, A. M. (2001). *Kitābu'l İdrāk li Lisāni'l Etrāk Fiil: Tarihî-Karşılaştırmalı Bir Sözlük ve Gramer Denemesi*. Ankara.

- Pritsak, O. (1951). *Stammesnamen und Titularen der altaischen Völker*.
- Rásonyi, L. (1963). Türklükte kadın adları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten*, 11, 63-87.
- Rásonyi, L. (1964). Türk özel adlarının kaynakları. *Tür Koleji Dergisi I*.
- Rásonyi, L. (1988). *Tarihte Türklük*.
- Sakaoğlu, S. (2001). *Türk ad bilimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Steingass, F. J. (2005). *Persian- English Dictionary*. İstanbul.
- Sümer, F. (1999). *Türk devletleri tarihinde şahıs adları*. Türkiyat Araştırmaları Vakfı.
- Şahin, İ. (2015). *Adbilim (Çerçeve, terim, yöntem ve sınıflandırmalarıyla)*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Şen, S. (2006). Türklerde ad verme töreni, adların önemi, ad verme ile ilgili ilginç gelenek ve inançlar. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (6), 153-159.
- TDK (2019). *Türkçe Sözlük*. Ankara.
- Tekin, T. (1998). *Orhon Yazıtları*. İstanbul.
- Tekin, T. (2003). *Orhon Türkçesi Grameri*.
- Toparlı, R. (2018). *Ed-Dürretü'l-Mudî'a fi Luğati't-Türkiyye*. Ankara.
- Toparlı, R. (1999). *El- Kıvaninu'l-Külliyeye Li-Žabti'l-Luğati't-Türkiyye*. Ankara.
- Toparlı, R. vd. (2000). *Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî*. Ankara.
- Türktaş, M. M. (2019). Türklerde ad verme ile ilgili bazı tespitler. *Türük Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 7(17), 34-44.
- Uca, A. (2004). Türk toplumunda ad verme geleneği. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 11, 23.
- Wilkens, J. (2021). *Eski Uygurcanın el sözlüğü*. Universitätsverlag Göttingen.